

ingenlunde lettet. Fremstillingen springer lige ind i et virvar af detaljer og kildecitater, og såvel definitioner af datidens gængse begreber som enhver bredere tilstandsskildring fattes. Det er afgjort et værk for viderekomne. Men netop derfor er det sandsynligt, at det vil blive læst længere end de fleste af seriens andre bind – nemlig af faghistorikerne. Disse vil ganske vist altid komme til at sukke efter præcise kildehenvisninger; kun for de første afsnits vedkommende er der i nogen grad bødet på dette savn ved et af fru Lizzie Carlsson 1965 udgivet supplement, *Margareta och Erik av Pommern, källhänvisningar och kommentarer*, der også tager hensyn til litteraturen efter 1941. Hvad der trods enkelthedernes mylder gør bogen til mere end en række løst sammenkædede afhandlinger, er dens unionsvenlige helhedssyn. Karlskrønikens kildeværdi ansættes lavt, og mod Erslevs klassiske fremstillinger af Margrethe og Erik af Pommern polemiseres konsekvent. Selv om Carlsson næppe tilstrækkeligt overbevisende har motiveret sine radikale omvurderinger af tidsrummets tre unionsregenter (se herom nærmere anmeldelsen i dette tidsskrift, 11. r. II, s. 161–69), har han dog i så vid udstrækning suppleret og i detaljer korrigeret forgængeren, at det for den, der vil danne sig en selvstændig mening om den ældre unionstid, meget længe vil være uforsvarligt at forbigå bogen.

For så vidt der med nogen ret kan skelnes mellem to slags historisk kritik, den lærd forsigtige og den konstruktivt dristige, repræsenterede Gottfrid Carlsson afgjort den førstnævnte kategori. Den sidste var ham direkte imod, og han betænkte sig ikke på gang efter gang at angribe to af dens ypperste repræsentanter i nordisk historieforskning. Han var dem en værdig modstander. På sine gamle dage tegnede han (i Växjö stifts hembygdskalender 1958) et ypperligt, på een gang pietetsfuldt og sagligt usentimentalt erindringsbillede af sin fader, pastor Carl Oskar Carlsson i Burseryd, der i øvrigt tillige var hans lærer helt op til studentereksamen. Om denne myreflittige og mangesidigt dygtige mand udtalte ved hans død en kollega, at »hans klinga var skarp men blank«. Det samme gælder sønnen.

HENRY BRUUN

AXEL LINVALD

28.1.1886–31.10.1965

DEN 31. OKTOBER 1965 døde fhv. rigsarkivar dr. Axel Linvald efter lang tids svagelighed, 79 år gammel.

Axel Linvald var af sønderjysk bondeslægt, og Sønderjyllands historie og i forbindelse dermed historiske nationalitetsproblemer i videre for-

stand hørte vistnok altid til i kerneområdet af hans interesser. Fra sin magisterkonferens 1910 samlede han stof til en disputats om den slesvigske bondestands historie, men krigsudbruddet 1914 afbrød arbejdet og dermed i det væsentlige den specielt sønderjyske linie i hans forskning. Han udgav dog senere i Danske Magazin (1920 og 1928) et par omfattende aktstykkесamlinger med slesvigske emne og skrev en grundig og værdifuld afhandling om Novemberministeriets slesvigske politik i Festskrift til Kr. Erslev (1927). Til Sønderjylland og specielt til H. P. Hanssen og hans kreds følte han sig livet igennem knyttet.

Hans første offentliggjorte arbejder, et par afhandlinger fra studentertiden, drejede sig om kongerigske landboforhold i 18. årh. Dansk landbohistorie, som hørte til hans lærer Fridericias studieområder, kunde ikke varigt fængsle ham, men også den dyrkede han dog siden, bl. a. i en statistisk undersøgelse af fordelingen af Danmarks jord 1730-66 mellem borgerlige, danske og fremmede adelige (festskriftet til Edv. Holm 1913) og i *Bistrup. Byens Gods 1661-1931* (1932), en righoldig bog, der belyser mange sider af godsets forhold og giver interessante bidrag både til Københavns og den sjællandske bondestands historie.

En tredje gruppe af Axel Linvalds specielle studier, som tilsyneladende var ham mere kongeniale, behandler administrationshistorie, dels statens (afsnittet om *Struensee og den danske Centraladministration* i festskriftet i anledning af kancellibygningsens 200 års jubilæum 1921), dels Københavns (i Historiske Meddelelser om København, som han i sin egen skab af rådstuearkivar 1923-34 redigerede).

Hans første større centralhistoriske arbejde var *Kronprins Frederik og hans Regering 1797-1807 I* (1923). Bogen giver på grundlag af et omfattende, for en væsentlig del ikke tidligere udnyttet materiale fra danske og udenlandske arkiver en vel dokumenteret og afvejet karakteristik af kronprinsen, og underbygger i en udførlig, med nye enkeltheder fyldt skildring af styrelsen og dens mænd og regeringens sociale og økonomiske politik den opfattelse, at A. P. Bernstorffs død ikke betød et brud med reformpolitikken. At et så grundigt arbejde, fuldt af nye oplysninger, blev forkastet som disputats, fremkaldte en offentlig protest fra Kr. Erslev og følte af forfatteren som en uret, han aldrig glemte; så meget mere glædede det ham at han 1954 blev æresdoktor ved Århus universitet. Men »Kronprins Frederik og hans Regering« vandt ham i hvert fald anseelse som en af de bedste kendere af vor historie omkring år 1800, og det var naturligt at han kom til at skrive afsnittet om perioden 1766-1814 i *Det danske Folks Historie* (1928, gentaget uden større ændringer i *Schultz Danmarkshistorie* 1942).

Om begivenheder indenfor dette tidsrum handler også hans ufuldendte hovedværk *Kong Christian VIII (Den unge Prins 1786-1813)*, 1943;

Norges Statholder 1813–1814, 1952; *Før Eidsvoldgrundloven*, 1965; en del af bind III udkom 1962 som selvstændigt skrift under titlen *Christian Frederik og Norge 1814*). Til biografien slutter sig den store kildekritiske undersøgelse *Omkring Kielerfreden* (H.T. 11. r. IV, 1954) og Linvalds for Det kgl. danske Selskab for Fædrelandets Historie udgivne kildepublikationer, 1. bind af *Kong Christian VIII.s Dagbøger og Optegnelser* (1799–1814, udg. 1943) og prinsens brevveksling 1796–1813 (I–II, 1965, under medvirken af Albert Fabritius). At Axel Linvald valgte Christian VIII som emne for sit største arbejde var nok ikke uden sammenhæng med hans interesse for kongens nationale politik efter 1839, jfr. hans artikel om kongen i Dansk biografisk Leksikon; men de første bind krævede så omfattende arkivstudier og en så omhyggelig stillingtagen til navnlig den norske litteratur, at fremstillingen end ikke nåede til Eidsvoldgrundloven. Til gengæld har især værkets 2. bind med den nye og overbevisende, nuancerede og psykologisk forstående redegørelse for prinsens modning til politiker i statholdertiden før Kielerfreden vundet fortjent anerkendelse ikke mindst i Norge. Forfatteren voksede selv som forsker og skribent under arbejdet.

Axel Linvalds virksomhed som arkivmand skal ikke karakteriseres her, men det bør nævnes at han i sin rigsarkivartid 1934–56 – der blev afbrudt af halvandet års landflygtighed i Sverige 1943–45 – på forskellige måder har hjulpet forskningen. F. e. er fotograferingen af tyske diplomatiske akter vedr. Danmark 1863–1945, indsamlingen af arkivalier fra besættelsestiden, afleveringen af en række nyere privatarkiver til rigsarkivet og oprettelsen af erhvervsarkivet i Århus foregået ved hans initiativ eller med hans virksomme og praktiske bistand. På anden måde gavnede han sit fag, da han redigerede *Historisk Tidsskrift* 1932–43, og ikke mindre da han ved sin afgang som redaktør bidrog til at nyordne redaktionen og dermed til at forsonde de to hidtil stridende grupper blandt danske historikere.

Linvald havde haft Aage Friis som lærer i skolen, stod ham gennem mange år nær og hørte til samme historikerkreds, men havde på adskillige punkter sine egne meninger. Som Friis var han en livlig ånd med trang også til udadvendt virksomhed, usnobbet, praktisk og klog på denne verden, ingen studerekammertype. Samtidens politik og sociale problemer interesserede ham levende, han havde lyst til journalistik og var fra 1910 medarbejder ved *Politiken*, hvor han i de unge år skrev en lang række ledere især om sønderjyske emner. Han havde let ved at slutte kontakter og fik efterhånden værdifulde forbindelser blandt fagfæller, også udenfor Danmark. Han fulgte med Friis ind i den internationale historikerorganisation, var 1926–50 medlem af *Comité internationale des sciences historiques*, fra 1947 af bureauet, og befandt sig vel i det europæiske milieu. Især lå dog det nordiske kulturelle samar-

bejde ham på sinde, og han virkede for det bl. a. som mangeårig formand for Den Letterstedtske Forenings danske afdeling. Han knyttede venskab med nordiske kolleger og fagfæller og bidrog til at mildne en gammel dansk-norsk modsætning, da han som rigsarkivar 1937 gennemførte en større frivillig arkivaflevering til Norge. Den norske gengave til os var Münchenerarkivet.

Som historiker var Axel Linvald først og fremmest arkivforsker, og han fremdrog og udnyttede meget nyt og værdifuldt materiale. Hans historiske interesser var mangesidige, men personskildringen og den politiske historie stod vistnok hans hjerte nærmest. I Christian VIIIs liv og gerning fandt han et emne, der passede godt til hans forudsætninger. At skrive kongens historie måtte være en tiltrækkende opgave for en mand med hans nordiske sympatier og sønderjyske interesser, hans forkærlighed for jomfrueligt kildestof, hans psykologiske sans og politiske forståelse. Derfor er de tre bind om Christian Frederiks ungdom formodentlig det værk, der længst vil bevare hans navn som historiker.

POVL BAGGE